

Дончо Цончев

Април в лозята

Отпуската на Валентин се уреди в последния момент и той направи сметка, че за да стигне у дома си до вечерта, трябваше да е тръгнал преди половин час. Хукна веднага от заставата към градчето, взе разстоянието по познатите пътеки като на състезание и скочи в автобуса, когато той вече потегляше. Седна и сладка вълна от удоволствие се разля в разгорещеното му тяло. Нищо не можеше да го зарадва толкова, колкото успехът в трудно начинание. Девизът му беше: „Всичко да бъде точно“ – действията и мислите му все по-ясно носеха неговия печат.

Той така беше спринтирал и по време на кандидатстването в университета – така „скочи“ в списъка на приетите, преди той да продължи под заглавието „резерви“. Изобщо не му беше минало през ума да се срамува, че е последен. Бе влязъл, това беше целта. Всичко беше точно. Еднакво би се радвал и ако беше пръв. По-късно, тук на заставата, се шегуваше, че най-точно е бил приет в университета тъкмо той, последният в списъка. След като се бяха оказали достатъчни тези усилия, защо е трябвало да се полагат по-големи? „Язък му за барута – казваше за първия в списъка. – Защо да се стреля по заек с оръдие, когато е достатъчна ловната пушка?“

Усмихна се. Покрай прозореца на автобуса се низеха назад тополките, зад тях овощните градини и зелените жита, и изпръхналата, безкрайна, мила черга на угарите, които чакаха сега реда си за царевица. Вечерта щеше да изненада майка си и щеше да и разказва, разказва – каквото му дойде наум, дълго и кротко, защото ако нещо го мъчеше в мислите за нея, то беше мълчанието, в което тя прекарваше дните си. Много неща имаше да ѝ казва. Събираше всичко, което се случеше с него и наоколо, скътваше го внимателно и го подреждаше – тя нищо повече на този свят не обичаше от компанията на очите му. То, преживяното и усетеното, ферментираше в него спокойно – горе на чистия въздух и здравия климат в заставата, – тъй придобиваше своята мощ леко да опиянява.

Тя щеше да слуша, да слуша довчера, снимката на баща му също тъй щеше да слуша в ъгъла зад кандилото – и даже той щеше да се вълнува чрез пламъчето и така къщата нямаше да мирише на страшните, в началото непреодолими скръб и отчаяние.

Щеше да ѝ купи козунаци. Тя едва ли беше омесила, след като изобщо не го очакваше. Пипна трите железни лева в джоба си (те бяха сега всичките му пари) и се почувствува богат. Майка му толкова щеше да се радва на козунаците, колкото, да кажем, и на едно кожено палто от скъпите. Той ѝ го носи. За всичките си пари. Пак всичко е точно.

Докато умората от тичането се разсее, докато си мислеше това-онова и зяпаше през прозореца, автобусът стигна в града. Валентин слезе и се упъти към центъра да търси фурна.

Първи май и Великден тази година съвпадаха, всичко наоколо беше красиво и празнично. Хората бързаха – всеки прикътваше в себе си онова, което в празничните вечери неговите близки щяха да слушат, да слушат и на което щяха да се радват повече, отколкото, да кажем, на речите и на самия Цицерон.

Валентин влезе в най-големия магазин за хлебни изделия и се нареди на опашката. Миришеше много приятно, имаше всичко – един примамлив, вкусен панаир на онова, което излизаше от работливите ръце на българина. Което ражда шарената, старата, едничката песен на черга на татковината.

Във великолепно (едновременно меко и стабилно) настроение беше сега Валентин, железните левове в джоба му бяха се стоплили от ръката му. Една жена преди него поиска четиридесет масленки.

– Не мога да ви дам толкова – каза продавачката сухо.

Жената беше в черно. Сигурно и у тях, в ъгъла, имаше снимка и кандило. Погледна към тавите, в които имаше поне хиляда масленки, и попита:

– Защо?

– Защото нямам такава опаковка. В какво да ви ги сложа толкова!

Женицата се огледа, въздъхна и каза, че си запазва реда. След това излезе от магазина, докато друга от продавачките извика след нея:

– Отреща в обушарския магазин има кутии, другарко!

Зад гърба на Валентин някой изцъка с език. Друг измърмори, но изглежда се сети, че след малко е неговият ред с продавачката, и си млъкна.

– Вие? – попита продавачката на масленки войника.

– Два козунака.

Тя грабна козунаците и ги сложи пред него, той извади железните левове.

– О – каза продавачката, – дайте ми книжни.

– Нямам – каза Валентин.

– Не мога да събирам такива пари, аз се отчитам с книжни!

– А нали връщате такива – каза Валентин кротко.

– Аз връщам стотинки, иначе какво да ви върна, вие не се отчитате, а аз всеки ден се отчитам...

Продавачката се караше с него, думите падаха от устата ѝ като от

водопад, тя дръпна козунаците и вече гледаше следващия от опашката, когато Валентин усети на рамото си ръка. Обърна се, човекът зад него му даде три книжни левчета и взе железните от ръката му.

Продавачката още говореше, върна козунаците пред войника, тупна му стотинките за ресто и още говореше, говореше, говореше.

– Няма ли да ми ги увиете? – попита Валентин, като си поемаше дъх издълбоко.

Тя взе от големите хартии и ги избута към него, след козунаците. Усетил всичко това в ръцете си, войникът се оттегли и се усмихна. Той можеше да увие два козунака, разбира се. Той, който... можеше и да убие.

На улицата видя жената в черно. Тя беше излязла от обущарския магазин без кутия – стоеше на тротоара и се оглеждаше.

Нямаше много време до влака, Валентин тръгна към гарата.

Потискаше всичко, каквото сега се надигаше в гърдите му, но то се надигаше отново и отново. Опитваше да се разсейва с каквото може наоколо, вслушваше се в откъслечния говор, в музиките отвсякъде – после в тропането на колелетата по железните релси.

Железните релси. Железните лъкове. Железните мъже, които могат да увиват хляб, да убиват хора, да пазят страната на ароматните, бухнали козунаци от когото и да било. Железните лъкове на вечна България. Сами готови да умрат – за кой ли път?

Заради това врекало ли във фурната?

Късно след обед слезе на малката гара и тръгна през лозята към къщи. За кой ли път вече пое дълбоко дъх – най-сетне с чувството, че тук се е отървал от нещо отвратително.

Отчупи парче от единия козунак и го поднесе към устата си.

Лозята бяха прясно прекопани, изровените пръчки – още сухи и никакви над чепатите черни главини.

Заради кого човек е готов да умре на поста си? Заради кого е готов да убива? Заради кого учи, работи и се стреми на всяка цена всичко да бъде точно?

Не беше се освободил от отвратителното. Не можеше да се освободи от врекалото в бяла престилка. Дъвчеше козунак, вървеше и селското му око с любов опипваше околността с лозята, които сега, през края на април, още не бяха лозя, а само едни охлузени от съня си в земята през зимата пръчки.

Спря и видя как по тези охлузени пръчки са набили мъхнати, бледи и резедави, по връхчетата си розови и червеникави пъпки.

Знаеше какво ще стане през лятото, когато големите нарязани листа се разперят във всички посоки и когато ластарите лудо щръкнат над тях.

Знаеше какво ще стане през есента, когато гроздето започне да лепне по пръстите и по устните, и след това, когато цялото селце замирише на джибри.

Въздъхна, усети, че вътре в него отново всичко е точно, и закрачи нататък.

Да може по-скоро да се покашля след тракването на дървената порта, а миг след това...

Миг след това в черния ореол на забрадката очите и лицето и целият свят да блеснат насреща му по най-точния начин на тази земя.

КРАЙ

© 1983 Дончо Цончев

Сканиране, разпознаване и редакция: Светослав Иванов, 2007

Публикация:

Дончо Цончев
ПРАЗНИК БЕЗ ПОДАРЪК

I издание

Рецензент Кръстю Куюмджиев
Редактор Стефан Поптонев
Художник Веселин Павлов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Тодор Бъчваров
Коректор Нина Велчева

Издателски № 7082

Дадена за набор на 6.I.1983 г.

Подписана за печат на 10.IV.1983 г.

Излязла м. май

Печатни коли 11,50. Издателски коли 9,59

Условно-издателски коли 9,53.

Формат 84×108/32. Тираж 20 110

Цена 1,20 лв.

Код 22/9536222211/5605-9-83

Партиздат – София, бул. „В.И.Ленин“ № 47
ДП „Д. Благоев“ – София, ул. „Н. Ракин“ № 2

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/3175>]